

DISKUSIONI PAPIR

UTICAJ DIJALOGA SA SRBIJOM NA SPOLJNOM PLANU KOSOVA

Instituti Demokratik I Kosovës është degë e
Transparency International për Kosovë

Misioni i KDI-së është mbështetja e zhvillimit
të demokracisë pjesëmarrëse dhe luftës
kundër korruption përmes promovimit të
transparencës, llogaridhënieς dhe integritetit
në të gjitha nivelet dhe sektorët e shoqërisë

DISKUSIONI PAPIR

UTICAJ DIJALOGA SA SRBIJOM NA SPOLJNOM PLANU KOSOVA

Autorsko pravo © 2021. Kosova Democratic Institute (KDI).

Kosovski demokratski institut ima sva zadržana prava i nijedan deo ove publikacije se ne može reproducirati ili preneti u bilo kom obliku, mehaničkom ili elektronskom, uključujući fotokopiranje ili bilo koji drugi sistem čuvanja i pronalaženja materijala bez pismene dozvole izdavača. Publikacija se može reproducirati ili preneti samo ako se koristi u nekomercijalne svrhe. Kad god i ko god koristi citate ili razne materijale ove publikacije, dužan je da jasno navede izvor odakle će uzeti te citate ili korišćene materijale.

Za bilo kakve ocene, primedbe, kritike ili sugestije, kontaktirajte nas putem dole pružanih opcija:

Adresa: Rr. Bajram Kelmendi, Nr. 237,
10 000, Prishtinë, Kosovë.

Tel: +383 (0) 38 248 038

E-mail: info@kdi-kosova.org

Veb: www.kdi-kosova.org

Autor: **Eugen Cakoli**

Layout and design: **envinon**

Ova analiza sprovedena je u okviru projekta „Promocija dobro obaveštenog i participativnog procesa u završnoj fazi dijaloga Kosovo-Srbija“, koji je podržala Švajcarska ambasada u Prištini.

Sadržaj ove analize isključiva je odgovornost Kosovskog demokratskog instituta (KDI) i ni pod kojim okolnostima neće se smatrati da odražava stavove Švajcarske ambasade u Prištini.

SADRŽAJ

8	Uvod
9-13	Između status kvoa i zaključenja dijaloga
14-15	Zaključivanje dijaloga sa Srbijom kao imperativ za konsolidaciju Kosova u međunarodnoj areni (?)
16	Zaključci i put napred

Uvod

Republika Kosovo ušla je u 11. godinu dijaloga sa Srbijom, nakon proglašenja nezavisnosti, procesa pokrenutog nakon usvajanja rezolucije¹ UN-a 2010. godine, razvijenog uz olakšavanje EU-a. Dok, Kosovo je već ušlo u petu godinu otkako u javnom diskursu dominira pristup da dijalog sa Srbijom treba zaključiti sveobuhvatnim, pravno obavezujućim konačnim sporazumom. Takvom pristupu doprinelo je pozicioniranje međunarodnog faktora, posebno EU i SAD, koji su ovo pitanje gurnuli napred kao nužnost za obe strane.²

Međutim, uprkos internim izjavama i brojnim zahtevima spolja, vremenski period kada stranke mogu postići konačni sporazum i dalje ostaje relativno nejasan. A u nedostatku vremenskog roka, ali naravno i unutrašnjeg konsenzusa, dijalog je često bio odugovlačen, zbog čega je Kosovo pretrpelo brojne posledice u spoljnem planu, koje će biti razrađene u sledećim odeljcima ovog rada.

Kroz ovaj diskusioni papir pružiće se stavovi o potrebi postizanja konačnog sporazuma sa Srbijom, kao protivteže hipotetičkoj situaciji održavanja status kvoa i implikacijama koje to može doneti. Međutim, među glavnim ograničenjima ovog diskusionog papira je njegova koncentracija u potpunosti na spoljni aspekt, zanemarujući deo efekata na unutrašnji plan koji proces dijaloga sa Srbijom i dešavanja u njemu mogu doneti.

U funkciji ovog rada, eventualni sporazum između dveju zemalja podrazumeva sporazum o međusobnom priznavanju - kako je proklamovao naš politički spektar, ali i glavni međunarodni krugovi³. Dok se za sporazum kao takav, u okviru ovog rada neće se uzimati u obzir modaliteti, odnosno eventualni kompromisi koji se mogu napraviti u okviru ovog procesa.

¹ Za više informacija, vidi Rezoluciju UN-a u vezi sa dijalogom Kosovo-Srbija, "A/RES/64/298", od 9. septembra, 2010. Dostupna na: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/64/298

2 Za više informacija, vidi: <https://tvklan.al/dhjete-vjet-bisedime-kosove-serbi-shba-dhe-be-kerkojne-marreveshjen-deri-ne-fund-te-vitit>

3 Samo su Sjedinjene Države bile direktnie i eksplisitne po pitanju uzajamnog priznavanja - kao očekivanog rezultata od dijaloga. S druge strane, zbog situacije sa pet država koje ne priznaju Kosovo, EU nema takav zaključak, koja još uvek nije definisala očekivani konačni rezultat dijaloga.

**Između
status kvoa
i zaključenja
dijaloga**

I.

Nekavkli smo da stalno čujemo političke lidere, kako na Kosovu, tako i u Srbiji, kako izjavljuju da su 'a' za dijalog, odnosno 'za' za njegov nastavak dok se ne postigne konačni sporazum. Ali takve izjave i izražena volja, bar formalno, nisu se uvek prevedene u konkretnе akcije u smislu postizanja konačnog sporazuma, iako su delimični sporazumi postignuti po određenim pitanjima. U nekim slučajevima status kvo je motivisan postupcima ili stavovima stranaka. Takvi slučajevi, između ostalog, bili su pokretanje srpske kampanje za povlačenje priznanja Kosova, ili nametanje tarife 100% na srpske proizvode od strane Vlade Kosova, dosledne akcije koje su onemogućile nastavak dijaloga. Ista stvar je urađena i nakon formiranja vlade 'Kurti 1' na Kosovu, kada je uprkos ukidanju tarife – koje je bilo zahtev Srbije za nastavak dijaloga, uspostavljanje reciprociteta prema Srbiji od strane Kosova, zadržala je proces dijaloga ponovo obustavljenim.

Ako se proces dijaloga analizira tokom dužeg vremenskog perioda, posebno ako se kao polazna tačka uzima pokretanje dijaloga pre 11 godina, tada se primećuje tendencija njegovog povremenog stavljanja u status kvo, posebno posle 2017. godine, kada je pokušano da se postigne konačni sporazum zasnovan na razmeni teritorija, „upakovani“ pod terminom 'korrekcija granica'. Uspostavljanju ovog statusa kvoa doprinelo je i snažno protivljenje tadašnjih opozicionih subjekata (LVV, AAK i NISMA) sporazumima postignutim tokom 2015. godine, posebno onom u vezi sa formiranjem Asocijacije opština sa srpskom većinom. Dok je kulminacija nastupila nakon neuspeha Kosova za članstvo u međunarodnim mehanizmima, posebno u slučaju INTERPOL, kao rezultat agresivne kampanje Srbije u tom pogledu. A od 2018. spoljne inicijative za obnavljanje dijaloga često su proizvele kontra efekte, jer su doprinele da stranke zacementiraju svoje antagonističke stavove, sa izuzetkom potpisivanja pisama o nameri i interesu u vezi sa vazdušnom linijom, autoputem i železničkim koridorom između Kosova i Srbije, tokom početka 2020. godine – iako su ista bile tehničke prirode.

Paralelno sa takvom stagnacijom procesa dijaloga, od njegovog pokretanja 2011. godine, Kosovo se nesvesno i u nedostatku odgovarajuće strategije dijaloga, ali takođe pod uticajem intenzivnog lobiranja Srbije koje je prenelo poruku da se zapravo raspravlja o statusu Kosova, našlo u situaciji kada je njegova međunarodna konsolidacija već bila povezana sa zaključenjem procesa dijaloga sa Srbijom. Stalnim održavanjem diskursa da će krajnji cilj biti priznanje Kosova od strane Srbije, što je u većini slučajeva javnosti serviralo kao uzajamno priznavanje, Kosovo je zapravo slalo signale zemljama koje je nisu priznale da njihove eventualne odluke zavise od zaključivanja i epiloga dijaloga.

Niz problema, od pandemije, koja je vratila glavni fokus država ka sebi, do odlaska Kosova na vanredne parlamentarne izbore, takođe su uticali na održavanje dijaloga u neizvesnošću tokom 2020. godine. U takvoj situaciji konfrontacija, kako u spoljnom planu, tako i u u nutrašnjem, proces dijaloga se sada praktično nalazi u ublaženoj verziji statusa kvoa, uprkos činjenici da je prvi sastanak premijera Kurti sa predsednikom Srbije Vučić održan 15. juna, pod posredovanjem EU-a. Ovu situaciju karakteriše deklarativna volja za nastavkom dijaloga sa obe strane, ali sa znatnim oklevanjem i dijametralno antagonističkim stavovima o konačnom rezultatu koji se očekuje od dijaloga i putevima kojima treba slediti.

Između ostalog, poslednjih godina Kosovo se suočilo sa trendom opadanja direktnih stranih investicija⁴. Među razlozima koje su izneli stručnjaci u toj oblasti je dijalog sa Srbijom, koji je u mnogim slučajevima doneo političku nestabilnost u zemlji, ali i činjenica da je zbog nedovršavanja ovog procesa učinio potencijalne investitore skeptičnim.

⁴ Za više informacija, vidi: <https://www.evropaelire.org/a/investimet-e-huaja-kosove-/29978901.html>

Najveći relativni korisnik status kvoa dijaloga, kakav god on bio, je Srbija, koja ovu situaciju može koristiti kao argument za države koje ne priznaju Kosovo da nastavljaju sa takvim stavom, pa čak i nastaviti kampanju za povlačenje priznanja, koristeći i svoje odnose sa Rusijom, koja bi imala veliki uticaj na značajan broj zemalja. Takva kampanja mogla bi biti pokrenuta pozivanjem na jednu od klauzula Vašingtonskog sporazuma, kojim je Srbiji zabranjeno lobiranje protiv Kosova do septembra ove godine.

U prošlosti je takav pristup Srbije bio za nju relativno uspešan, jer je uspela da Kosovo postavi u defanzivnom položaju, kao i negativno uticao na spoljnu sliku Kosova - posebno u pogledu nemogućnosti članstva u međunarodnim organizacijama i mehanizmima. Štaviše, Srbija je uspela da Kosovo prikaže kao nekonstruktivnu stranku insistirajući na ukidanju takse, a zatim i mera reciprociteta, da bi nastavila dijalog.

Kosovo takođe rizikuje da svoje odnose sa međunarodnim saveznicima pretvori u „odnose pritiska”, kao što se to dogodilo u određenim slučajevima poslednjih godina. Moguće zaoštrevanje odnosa sa međunarodnim saveznicima, a posebno sa SAD i EU, odnosno njenim glavnim državama poput Nemačke i Francuske, može biti praćeno sa višedimenzijskim efektima na međunarodnu sferu za Kosovo. Pored finansijskog aspekta, koji bi mogao biti prva oblast u kojoj bi se uočili efekti zategnutih odnosa, s obzirom na smanjeni kapacitet kosovske diplomatičke samostalnosti deluje u međunarodnoj arenici, Kosovo bi se suočilo sa izuzetno ograničenim mogućnostima i možda nemogućnošću članstva u međunarodne organizacije, posebno one od strateškog značaja, poput NATO-a i EU-a, obezbeđenja novih priznanja i možda na kraju povlačenja dosadašnjih priznanja. A u nemogućnosti obezbeđenja novih priznanja, među kojima je priznanje od pet država EU od ogromne važnosti, Kosovu bi se u velikoj meri zakomplikovao bilo koji proces evropskih integracija, jer je i do sada uticaj pet država u mnogim slučajevima bio odrednica odnosa između Kosova i EU ili čak ugovornih odnosa između njih.

Isti problem u dimenziji integracije može se predstaviti i na putu Kosova ka članstvu u NATO-u i UN-u. Iako se za prvu se radi o gotovo istoj situaciji kao i za evropske integracije, članstvo u UN je znatno komplikovanija situacija. To posebno ako se uzme u obzir sastav i način odlučivanja u okviru ove organizacije, gde dve države koje su stalne članice Saveta bezbednosti, Ruska Federacija i Kina, imaju pravo veta na nova članstva u UN.

Još jedna opasnost sa kojom se Kosovo suočava je pomeranje našeg pitanja na dno prioriteta međunarodne zajednice, bilo kao rezultat eventualnog neozbiljnog i neoprezogn prisputa Kosova, bilo kao rezultat uspona krajnje desničarskih partija širom Evrope, što je podstaklo aktuelne vlade da se više usredsrede na svoje unutrašnje stvari. Štaviše, Kosovo ima gorko iskustvo upravo iz dešavanja u ovoj dimenziji, u slučaju liberalizacije viza, gde je neiskorišćenje prilike na vreme učinilo da pitanje ostane na čekanju do danas.

za postizanje konačnog sporazuma između Kosova i Srbije u razumnom roku.

Međutim, dosadašnja iskustva sa procesom dijaloga, posebno od 2017. godine do danas, pokazala su da je „pritisak“ na strane da postignu eventualni sporazum u relativno kratkom vremenskom periodu proizveo više kontra efekata nego što je do sada uspeo da zaista progura stranke ka sporazumu. Takođe, praćen nedostatkom transparentnosti, ovaj pritisak primorao je strane da stvore nejasnoće za eventualne sporazume ili sporazume koji su već postignuti. S tim u vezi, treba imati na umu da pritisak za postizanje sporazuma ne bi trebalo da rizikuje da bude faktor koji dovodi do sporazuma koji ne bi bio u potpunosti u korist Kosova. To je zato što se žurba za brzim postizanjem bilo kakvog sporazuma, može rezultirati čak i u štetni, neodrživi ili nesprovodljivi sporazuma na terenu. Stoga je neophodno određivanje rokova procesa od strane strana, period tokom kojeg Kosovo mora da izvrši neophodne pripreme, razvije odgovarajuću platformu i strategiju za dijalog, kao i da održava koordinaciju sa glavnim centrima zapadnog odlučivanja. Ali, ovo nikako ne bi smelo da se koristi kao način odugovlačenja i onemogućavanja dijaloga sa kosovske strane, jer u sadašnjoj fazi, više od „rata“ argumenata i dijaloga, čini se da Srbija pokušava da „rat“ pomeri na pitanje koja je destruktivna stranka koja ne dijalogira i koja ovaj proces stavlja u status kvo.

Pored potrebe da se spreči da dijalog sklizne u status kvo, još jedan važan faktor ostaje rok za zaključenje dijaloga, odnosno pristup koji bi Kosovo trebalo da ima u smislu „hitnosti“ za zaključivanje dijaloga sa Srbijom.

S tim u vezi, na početku, formiranjem nove vlade na Kosovu nakon izbora 14. februara, koju predvodi premijer Albin Kurti, bilo je relativno nejasno koju putanju će slediti proces dijaloga, s obzirom na to da ovaj proces nije prioritet od strane izvršne vlasti, koja je ovaj proces smatrala ponekad šestim ili sedmim prioritetom, a ponekad četvrtim⁵. Takođe, često se sledila linija da procesu prvo treba dati vremena, a drugo da se ne odvija pod pritiskom vremena, tako da se dijalog u početku podvrgne odgovarajućoj analizi i priprema se kako treba. Pa ipak, uprkos ovim izjavama, kao što se obično desilo, dijalog je postao jedna od glavnih tema izvršne vlasti, napredujući na listu prioriteta - sa ili bez volje Vlade.

U odnosu na vremenski okvir dijaloga, i od same EU⁶, ali i SAD, su više puta izjavili da produženje procesa rizikuje njegovu degradaciju na pitanja koja nisu korisna za strane⁷, stoga bi postizanje sporazuma trebalo da bude pitanje meseci a ne godina.⁸ U stvari, mnogi međunarodni akteri, posebno oni u Sjedinjenim Državama, aludirali su na postojanje „prozora mogućnosti“ za postizanje sporazuma, ali to još uvek nije rezultiralo nikakvim oplipljivim rezultatima. Zbog toga je i sam premijer Kurti izjavio da bi sporazum sa Srbijom trebalo da se postigne tokom odgovarajućih mandata američkog predsednika Biden i visokog predstavnika EU-a, Borrel⁹. Dakle, očigledno je da međunarodni faktor, predvođen SAD-om, EU-om i glavnim državama poput Nemačke i Francuske, iako se deklarativno protive nametanju strogih rokova, postoji raspoloženje da se ponovo stvori momentum

⁵ Za više informacija, vidi: <https://www.koha.net/arberi/259163/kurti-dijalogu-me-serbine-nuk-do-te-jete-ne-top-dy-prioritetet/>

⁶ Za više informacija, vidi: <https://www.evropaelire.org/a/31004262.html>

⁷ Za više informacija, vidi: <https://www.dw.com/sq/be-optimist-p%C3%ABr-ballkanin-shba-ja-k%C3%ABrkon-njohje-t%C3%AB-nd%C3%ABrsjell%C3%AB-kosov%C3%AB-serbi/a-57740405>

⁸ Za više informacija, vidi: <https://www.dw.com/sq/laj%C3%A7ak-brenda-muaish-mund-t%C3%AB-arrihet-marr%C3%ABrveshje-kosov%C3%AB-serbi/a-56747279>

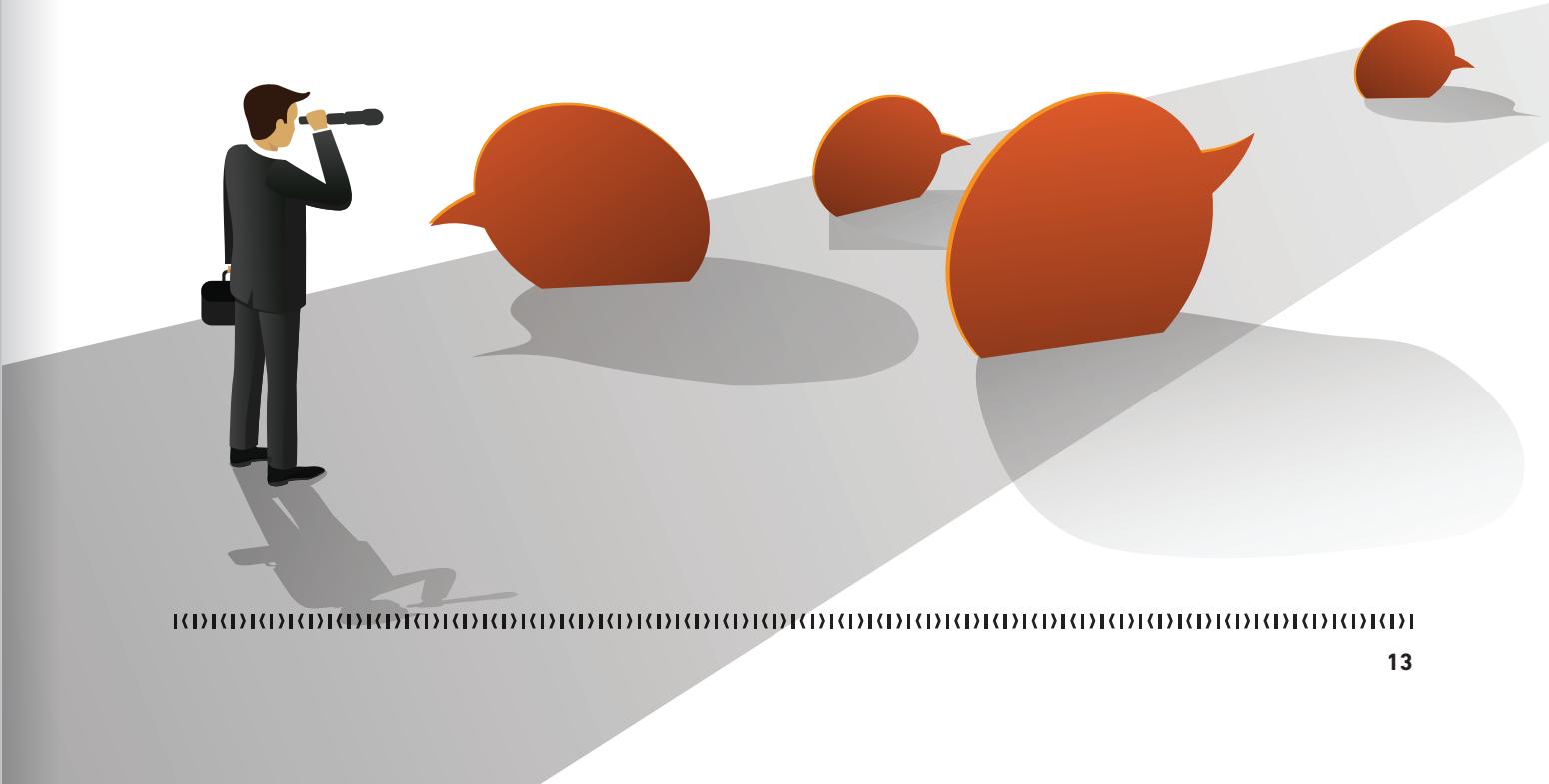
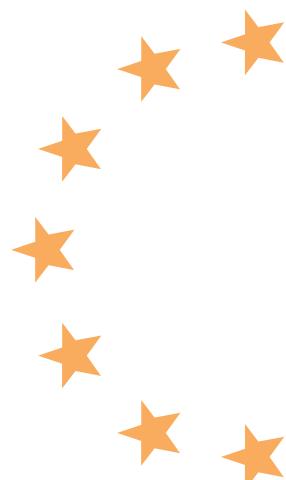
⁹ Za više informacija, vidi: <https://teleografi.com/kurti-theksova-se-marreveshja-serbine-te-duhej-te-behet-gjate-mandatit-te-biden-e-borrell/>

Dakle, pre svega, Kosovo mora, sa svim svojim institucionalnim kapacitetima, definisati državnu poziciju, uravnoteženu između potrebe za postizanjem konačnog sporazuma i izbegavanja previšeg produžavanja ovog procesa. Takav stav nije na koji način ne bi trebalo da zanemaruje očekivanja međunarodne zajednice za neodugovlačenje procesa, kao i interes države Kosovo za zaključivanje dijaloga sa Srbijom - znajući da status kvo u dijalogu zapravo znači status kvo za samu državu Kosovo, a posebno konsolidaciju njenog međunarodnog subjektiviteta.

Međutim, dosadašnja iskustva sa procesom dijaloga, posebno od 2017. godine do danas, pokazala su da je „pritisak“ na strane da postignu eventualni sporazum u relativno kratkom vremenskom periodu proizveo više kontra efekata nego što je do sada uspeo da zaista progura stranke ka sporazumu. Takođe, praćen nedostatkom transparentnosti, ovaj pritisak primorao je strane da stvore nejasnoće za eventualne sporazume ili sporazume koji su već postignuti.

Zaključivanje dijaloga sa Srbijom kao imperativ za konsolidaciju Kosova u međunarodnoj areni (?)

akao je dijalog, pokrenut rezolucijom UN-a, u početku pred-video razvoj procesa usmerenog na poboljšanje života građana, zapravo se očekivalo da će ovaj proces uticati na samu državnost Kosova. Očekuje se da će takav uticaj biti primetljiviji u međunarodnom planu, odnosno u postizanju punog međunarodnog subjektiviteta, mada će sigurno imati efekte i u domaćem planu.

Od početka dijaloga 2011. godine, putanje novih priznanja Kosova počelo je da opada, mada, nesumnjivo je da ima i drugih faktora koji su igrali ulogu u tom pogledu¹⁰. Pored pada broja novih priznanja, kao rezultat kampanje Srbije da delegitimizira državu Kosovo kroz povlačenje priznanja, Kosovo je naišlo na mnoge poteškoće u ubedljivanju država koje je nisu priznale da to učine, ali takođe i država sa potencijalom za povlačenje priznanja, da ne preduzmu tu radnju. Većina država koje nisu priznale Kosovo, ali i gotovo sve države koje su povukle priznanje – iako je postojanje takvog koncepta vrlo diskutabilno – zaključivanje dijaloga navode kao glavni razlog za relevantne radnje¹¹. Čak je i najnovije priznanje Izraela, jedino u poslednje tri godine, došlo je zahvaljujući postizanju indirektnog ekonomskog sporazuma sa Srbijom u Vašingtonu 4. septembra 2020. godine. Stoga, na osnovu tih opravdanja, u pragmatičnom planu, Kosovu je gotovo je nemoguće da deblokira trenutni zastoj u pogledu univerzalnog priznanja ili barem dobijanja novih priznanja, bez postizanja konačnog sporazuma sa Srbijom, odnosno zaključivanja dijaloga. S tim u vezi, ne bi trebalo apstrahovati činjenicu da značajan deo „krivice“ zašto je put Kosova ka međunarodnoj konsolidaciji isključivo povezan sa dijalogom,

pripada kreatorima politike na Kosovu, posebno prethodnim vladama. Iste, možda nesvesno, vođene ad-hoc politikama i svojom retorikom same su dale argument državama koje je ne priznaju ili onima koje su potencijalne za povlačenje priznanja da one povezuju zaključivanje dijaloga sa uspostavljanjem diplomatskih odnosa sa Kosovom.

Pristup međunarodnog faktora da bi postizanje konačnog sporazuma između Kosova i Srbije doprinelo međunarodnoj konsolidaciji Kosova, gotovo je nametnuo nastavak dijaloga prema ovom cilju, što je u principu naravno ispravan postupak, ali s druge strane je doneo brojne poteškoće ka obezbeđivanju novih priznanja.

Svakako, treba imati na umu da zaključivanje dijaloga ne podrazumeva automatski trenutno univerzalno priznanje Kosova. Faktički, u ovom planu zaključivanje dijaloga više bi služilo kao sredstvo za uklanjanje razloga za neke države koje ne priznaju Kosovo. Dok bi Kosovo tada trebalo kroz lobiranje i podršku svojih saveznika i diplomatske službe da intenzivira rad i napore na konkretizaciji saradnje sa ovim zemljama do uzajamnog priznavanja. I, postizanjem ovih priznavanja, Kosovu bi se uklonile, ili bar olakšale prepreke za članstvo u međunarodnim organizacijama i mehanizmima, od kojih bi Kosovo imalo mnoge koristi, posebno pristup velikim sredstvima i mogućnostima finansiranja putem različitih međunarodnih organizacija ili agencija. Konkretno, članstvo u UN-u, što bi značilo automatsko članstvo u većini od njenih 17 nezavisnih agencija, koje variraju od pitanja hrane i poljoprivrede, civilnog vazduhoplovstva, telekomu-

10 Cakolli, E. 2020. "Kosovo: Between universal non-recognition and 'derecognition'". KDI & KAS. Priština. Str. 14-15. Papir dostupan na: <https://bit.ly/3h25Jmx>
11 Isto tu. Str. 24

Pristup međunarodnog faktora da bi postizanje konačnog sporazuma između Kosova i Srbije doprinelo međunarodnoj konsolidaciji Kosova, gotovo je nametnuo nastavak dijaloga prema ovom cilju, što je u principu naravno ispravan postupak, ali s druge strane je doneo brojne poteškoće ka obezbeđivanju novih priznanja.

nikacija, obrazovanja, zdravstva i drugih, što bi otvorilo put razvoju Kosova. Ovo poslednje, takođe povezano i sa potencijalom demografske prednosti Kosova, sa dominantnim mlađim starosnim grupama, moglo bi doneti brz ekonomski razvoj.

Dosadašnja nemogućnost zaključivanja dijaloga takođe je poslužila kao odvraćanje za strane direktnе investitore, koji su se, u nedostatku detaljnih informacija o trenutnoj situaciji ili možda usled intenzivnog negativnog lobiranja Srbije, ustručavali da direktnо investiraju na Kosovu¹². Međutim, gotovo je potpuno razumljivo i očekuje se da investitori nemaju predispozicije da investiraju u politički nestabilne zemlje, bez održivosti i pre svega sa nerešenim problemima sa drugim zemljama. Pored toga, česta promena vlada na Kosovu, koje je kao glavni uzrok imao gotovo uvek dijalog sa Srbijom, postala je argument stranim investorima da ne dolaze na Kosovo.

Garantovanje stabilnosti Kosova kao države, njegovim uspostavljanjem kao potpuno završenog pitanja, glavni je argument da je zaključivanje dijaloga gotovo nepremostiva potreba. U stvari, potpuno uspostavljanje državnosti Kosova na međunarodnom nivou samo po sebi podrazumeva održivost Kosova, gotovo bez uzimanja u obzir uopšte drugih događaja.

I na kraju, ali ne i najmanje važno, postizanje konačnog sporazuma između Kosova i Srbije imalo bi regionalne implikacije, u kontekstu ubrzanja evropskog putovanja možda svih zemalja zapadnog Balkana. Naravno, zaključivanje dijaloga između Kosova i Srbije, uz olakšavanje ili posredovanje EU-a, značilo bi da se stranama, na osnovu pristupa njenih „šargarepa“, mora ponuditi nešto konkretno kao podsticaj i nagrada za postizanje relevantnog sporazuma. A s obzirom na kontekst i prethodno iskustvo sa proširenjem EU-a, opcija ubrzanja integracije čitavog Balkana bila bi više nego realna.

¹² Za više informacija, vidi intervjу američkog ambasadora na Kosovu, Philip Kosnet, u vezi sa pitanjem američkih investitora i direktnih američkih investicija na Kosovu: <https://www.youtube.com/watch?v=AQzqUu3L1h4>

Zaključci i put napred

Putovanje Kosova ka međunarodnoj konsolidaciji, nakon proglašenja nezavisnosti, bio je put sa mnogim usponima i padovima. Među najvećim usponima, ako ne i najvećim, svakako je odluka MSP-a o proglašenju nezavisnosti Kosova, koji je legitimisao proglašenje nezavisnosti. Međutim, uprkos velikim očekivanjima, ova odluka nikada nije kapitalizovana, u meri u kojoj bi bila osnova za obezbeđivanje univerzalnog priznanja i pune međunarodne konsolidacije Kosova. Naprotiv, odmah nakon ove odluke, pokrenut je dijalog između strana, što nastavlja da bude dug proces, naporan proces koji je često donosio mnoge polarizacije na Kosovu. Ovaj proces dijaloga između strana transformisan je sa tehničkog procesa koji je imao za cilj poboljšanje života građana, u potpuno politički proces čiji je cilj postizanje konačnog sporazuma, koji eventualno može dovesti do uzajamnog priznavanja.

Međutim, trenutna situacija ne deluje toliko obećavajuća, posebno za Kosovo. U Srbiji glasovi i stav da nikada neće biti priznanja Kosova, a sa druge strane, nepriznavanje i deklarativno zaobilazje ove teme od strane nove vlade na Kosovu, kao i ekstremne političke polarizacije dovele su do toga da ovaj proces ostaje u status kvou. Iz takvog status kvoa je očigledno da bi gubitnici bile obe strane, mada bi za nijansu veću korist imala Srbija - zbog svoje sposobnosti da lobira za povlačenje priznanja, kao i zbog nemogućnosti Kosova da obezbedi nova priznanja (u eventualnom nedostatku pomoći od strane saveznika) i prema tome neučlanjenje u međunarodnim organizacijama i mehanizmima.

S toga, u tom pogledu, nova izvršna vlast, u koordinaciji sa Predsedništvom i Skupštinom Kosova, ne bi trebalo da zao-
biđe proces dijaloga, kao i da svakako izbegava prikazivan-
je Kosova kao destruktivne i odbijajuće strane u dijalogu.
Kosovo bi trebalo da, u okviru svojih priprema za postizanje
konačnog sporazuma sa Srbijom, postigne dobro obrazlo-
ženu ravnotežu između potrebe za brzim zaključivanjem
dijaloga i njegovog produženja. U tom pogledu, Kosovo mora

pokazati spremnost i odlučnost za zaključivanje ovog procesa u funkciji otvaranja svoje perspektive za konsolidaciju i razvoj. Tokom ovog perioda, Kosovo bi takođe trebalo da pripremi državni plan za pristup novim zemljama koje nisu priznale Kosovo i međunarodnim organizacijama, imajući uvek u vidu i scenario nepostizanja konačnog sporazuma sa Srbijom.

Podržano od:

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse

Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Federal Department of Foreign Affairs FDFA